

Rechtshistorische Courant

Inhoud December 2022

<i>Inhoud December 2022</i>	1
<i>Woord vooraf</i>	2
<i>In memoriam: Em. prof. dr. mr. Olav Moorman van Kappen</i>	3
<i>Call for Papers</i>	4
Call for papers – "Boire et Manger", Journées internationales de la Société d'histoire du droit et des institutions des pays flamands, picards et wallons - 19-20mei 2023, Rijsel, Deadline 31 januari 2023).....	4
Call for papers – "Belgisch-Nederlandse Rechtshistorische Dagen" – 30-31 maart 2023, Leuven (Deadline 31 januari 2023).....	5
Call for papers – 2023 volume "Rechtskultuur, The making of Europe", (Deadline 30 oktober 2023).....	5
<i>Kalender</i>	6
8 december 2022, lezing Femke Jansen "De rechtbank voor oorlogsschade in Turnhout na de Eerste Wereldoorlog (1919-1926)", Taxandriamuseum Turnhout.....	6
21 december 2022, Studiedag Vrouwen en juridische beroepen in België (XIXE-XXE eeuwen), Brussel.....	6
20 januari 2023, Uitnodiging inaugurele rede prof. dr. Dave De ruyscher, Tilburg.....	6
8-10 juni 2023, Conferentie 'Standardisation and Localism in the Legal and Economic world of the Romans', Brussel en Gent.....	7
<i>Varia</i>	9
Inventaris van het archief van de Raad van Brabant.....	9
Dubbelexemplaren bronuitgaven te verkrijgen bij de Stichting Oud-Vaderlands Recht.....	9
Nieuwe Rechtshistorische nieuwsbrief van de afdeling Romeins Recht en Rechtsgeschiedenis van de KU Leuven.....	10
Professor Huizinga en de rechtsgeschiedenis.....	10

Woord vooraf

Geachte lezer,

Verder in deze Courant kan u lezen dat de Stichting Oudvaderlands Recht nog heel wat dubbels heeft van vroeger uitgegeven bronnen. Zoals zoveel andere verenigingen en bibliotheken die jarenlang alles bijgehouden hebben, moet ook de OVR vaststellen dat het tijd is om eens 'grote kuis' te houden. Gelukkig gebeurt dit niet door de dubbelexemplaren zomaar te dumpen. Wie dat wil, krijgt de kans om in Haarlem zijn bibliotheek te gaan aanvullen. Het spreekt voor zich dat de Nederlandse collega's zich sowieso daartoe geroepen zullen voelen. Belgen zullen misschien geneigd zijn te denken dat dit voor hen niet interessant is. Wie de lijst van OVR-publicaties doorneemt, zal echter merken dat ook voor de Belgen de OVR belangrijke bronnen gepubliceerd heeft, zoals De Rechtsbronnen der stad Aardenburg (nu Nederlands, maar oorspronkelijk behorend tot het graafschap Vlaanderen). Afgezien daarvan leveren de Nederlandse bronnen sowieso altijd interessant materiaal op voor vergelijkingen. Dus voor de Belgische collega's: sla de aankondiging hierover in deze Courant zeker niet over. Overigens, een citytrip naar Haarlem is ook een reis in de Belgische geschiedenis. De stad kende immers zijn grote bloeiperiode omstreeks 1600 dankzij Vlaamse immigranten, vooral uit het Kortrijkse. Als de rechtshistorische bronnen van België en Nederland verweven zijn, komt dat omdat nu eenmaal onze geschiedenis sterk verbonden is.

De hoofdredacteur

Dirk Heirbaut

Redactie

Filip Batselé

Amber Gardeyn

Pieterjan Schepens

Jasper Van de Woestijne

Florenz Volkaert

In memoriam: Em. prof. dr. mr. Olav Moorman van Kappen

Op 10 september 2022 overleed in zijn woonplaats Alphen (NB) prof. mr. Olav Moorman van Kappen, emeritus-hoogleraar Nederlandse rechtsgeschiedenis van de Radboud-Universiteit te Nijmegen. Hij was op 11 maart 1937 in Den Haag geboren en bleef lange tijd in West-Nederland woonachtig. Hij promoveerde er ook in 1965 aan de Rijksuniversiteit Utrecht op het rijk gedocumenteerd proefschrift de 'Geschiedenis der Zigeuners in Nederland. De ontwikkeling van de rechtspositie der Heidenen of Egyptenaren in de Noordelijke Nederlanden (1420 - ± 1750)'. De aanwezigheid van dit boek leidde (mede) tot de benoeming van de schrijver (in 1971) tot opvolger van de op 55-jarige verongelukte Nijmeegse hoogleraar Nederlandse rechtsgeschiedenis Felix Cerutti (1970).

In het voetspoor van Cerutti legde Van Kappen zich toe op het verrichten van eigen archiefonderzoek, met de nadruk op die van het oude hertogdom Gelre (Cerutti's voorkeur gold Brabant). In 1977 verscheen een omvangrijke studie over de historische ontwikkeling van het waterschapwezen in de Tieler- en Bommelerwaarden tot in het begin der negentiende eeuw. Een brede stroom van geschriften over Gelderse onderwerpen is daarop gevolgd, met vele aftakkingen naar het Rijk van Nijmegen en het Overkwartier van Roermond. Soms sijnpelde ook een zijarmpje door tot in Maastricht. In het tweede tiental Nijmeegse jaren (1981-1990) nam niet slechts het aantal wetenschappelijke publicaties toe (149, na 65 in het eerste tiental jaren), maar ook de brede erkenning die de omvang en de kwaliteit van Van Kappens rechtshistorische productie verwierven. Zie de reactie van de vakgenoten, bijvoorbeeld zijn opname in de Dagelijkse Redactie van het Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis (1983), en van de wetenschappelijke wereld in ruimere zin, zoals de benoeming tot gewoon lid van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen (1986). Van Kappen ontwikkelde zich tot een waar ambassadeur van de Nederlandse rechtsgeschiedenis. Tal van publicaties getuigen van gastcolleges en voordrachten gehouden in naburige landen en van optreden als feestredenaar, als inleider, en als spreker op symposia en congressen. Na 1990 namen zijn naam en faam in binnen- en buitenland niet af, maar zijn wetenschappelijke productie slonk gedurende het laatste decennium in omvang. In het eerste nummer van jaargang 2023 van het Tijdschrift voor Rechtsgeschiedenis zal een en ander nader belicht worden.

Em. prof. dr. mr. Paul Nève

Call for Papers**Call for papers - "Boire et Manger", Journées internationales de la Société d'histoire du droit et des institutions des pays flamands, picards et wallons - 19-20mei 2023, Rijsel, Deadline 31 januari 2023)**

De *Journées d'Histoire du droit et des institutions des pays flamands, picards et wallons* worden op 19 en 20 mei 2023 in Rijsel gehouden op uitnodiging van de Franse afdeling van de vereniging. Het thema van dit jaar is "Drinken en eten".

"Drinken en eten" is permanent aanwezig in het menselijk leven. Eten is inderdaad een vitale, biologische behoefte, maar ook een sociale, culturele en soms zelfs identiteitsgebonden praktijk. Deze activiteit is dus onderworpen aan sociale en juridische normen: gewoonten, voorschriften en wetten. Voedsel geeft ook aanleiding tot geschillen op communautair, lokaal, nationaal en internationaal niveau. Hoewel de regulering ervan een historische invariant lijkt te zijn, neemt zij echter verschillende dimensies aan naar gelang van de beschouwde samenlevingen, zowel in de tijd als in de ruimte.

Het colloquium zal dus alle juridische en historische dimensies van het onderwerp behandelen: voorstellen voor papers kunnen dus betrekking hebben op bevoorrading, regelgeving voor de levensmiddelenhandel, het statuut van voedsters, sanitaire en milieuvoorschriften, belastingen op levensmiddelen, doorgangsrechten, vergiftiging, diefstal van levensmiddelen, de laatste maaltijd van de veroordeelden, voedselordonnanties, voedselverboden, heilige rituelen (vasten en offers), officiële maaltijden, enz.

Zoals op onze bijeenkomsten gebruikelijk is, is er geen limitering qua periodisering, maar de papers moeten wel gericht zijn op de geschiedenis van onze provincies. Voorstellen voor papers moeten vóór 31 januari 2023 worden gestuurd naar Tanguy Le Marc'hadour, voorzitter van de vereniging, via het volgende mailadres: tanguy.lemarchadour@univ-artois.fr. Zij moeten vergezeld zijn van een korte presentatie van het voorgestelde onderwerp.

De aanbevolen werktalen zijn bij voorkeur Frans, maar ook Nederlands en Engels. Ongeacht de gebruikte taal wordt de presentatoren vriendelijk verzocht een samenvatting of een korte Powerpointpresentatie te maken in het Engels of het Frans, indien de presentatie in het Engels of het Nederlands wordt gehouden, en in het Engels of het Nederlands, indien de presentatie in het Frans wordt gehouden.

Zie ook [hier](#).

Call for papers - “Belgisch-Nederlandse Rechtshistorische Dagen” - 30-31 maart 2023, Leuven (Deadline 31 januari 2023)

Op donderdag 30 en vrijdag 31 maart 2023 vindt de komende editie van de Belgisch-Nederlandse Rechtshistorische Dagen plaats. De Onderzoekseenheid Romeins recht en Rechtsgeschiedenis van de KU Leuven kijkt er alvast naar uit u in Leuven te mogen verwelkomen. Deelname staat open voor alle rechtshistorici die actief zijn in de Lage Landen, en/of die over de rechtsgeschiedenis van de Lage Landen schrijven, en/of die een rechtshistorische bijdrage in het Nederlands leveren. Bij een teveel aan aanmeldingen krijgen doctorandi voorrang. Voor elke presentatie worden 20 minuten voorzien. De conferentietaal is het Nederlands; ook bijdragen in het Frans en het Engels kunnen worden aanvaard.

Samenvattingen en een kort cv kunnen doorlopend en ten laatste tegen 31 januari 2023 verstuurd worden naar rechtshistorischedagen@kuleuven.be.

Call for papers - 2023 volume “Rechtskultur, The making of Europe”, (Deadline 30 oktober 2023)

Shaping Europe is het thema van de jaargang 2023 van Rechtskultur. De vorming van Europa staat al tientallen jaren centraal in juridische, politieke, filosofische en economische debatten. Tegenwoordig staat de identiteit van de Europese constructie op het spel. Met Shaping Europe willen de redacteuren zich richten op de wijze waarop wetgevers, rechtbanken en rechtsgeleerden door de eeuwen heen hebben bijgedragen aan verschillende concepten en verhalen over Europa en op de erfenis van deze verschillende opvattingen. De redactie verwelkomt bijdragen uit alle relevante wetenschapsgebieden met een maximale lengte van 100.000 tekens. Bijdragen moeten worden ingediend via rechtskultur@ur.de voor 30 oktober 2023. Alle bijdragen worden beoordeeld via een peer review. De toelating voor publicatie berust uitsluitend op de verdiensten van de bijdrage.

<i>Kalender</i>

8 december 2022, lezing Femke Jansen “De rechtbank voor oorlogsschade in Turnhout na de Eerste Wereldoorlog (1919-1926)”, Taxandriamuseum Turnhout

‘Nooit meer oorlog’. Deze boodschap staat in vier talen op de IJzertoren in Diksmuide. Het is een boodschap van hoop die na de Eerste Wereldoorlog werd verspreid. België was zwaargehavend uit de Eerste Wereldoorlog gekomen. De burgers hadden massaal geleden. Nog voor het einde van de Eerste Wereldoorlog, op 11 november 1918, nam België reeds initiatieven tot herstel van deze oorlogsschade. Eén van deze initiatieven was de oprichting van tijdelijke rechtbanken voor oorlogsschade. In elk gerechtelijk arrondissement werd een rechtbank opgericht, zo ook in Turnhout. Gedurende zeven jaar heeft deze rechtbank maar liefst 9.748 zaken beslecht.

Dit aantal is niets in vergelijking met de Westhoek waar alleen al de rechtbank voor oorlogsschade in Ieper 100.000 schadegevallen behandelde. Toch is het de moeite waard om ook de schadegevallen uit de Kempen onder de loep te nemen en zo te zien wat burgers te verduren hebben gekregen tijdens de Grote Oorlog. Zo zijn er de vele deportaties van Kempenaars naar Duitsland of Frankrijk, de vele schadegevallen ten gevolge van de ‘Dodendraad’ en de vele vernielingen en plunderingen veroorzaakt door de Duitse bezetter.

De lezing vindt op 8 december 2022 om 20:00 plaats op de zolderverdieping van het Taxandriamuseum te Turnhout (Begijnenstraat 28, Turnhout).

21 december 2022, Studiedag Vrouwen en juridische beroepen in België (XIXE-XXE eeuwen), Brussel

Op 21 december 2022 organiseren de Université libre de Bruxelles, de UCLouvain, het Centre d’Histoire du Droit et d’Anthropologie Juridique en het Centre d’Histoire du Droit et de la Justice een studiedag over vrouwen en juridische beroepen in België in de 19e en 20ste eeuw.

U kan zich voor 15 december 2022 gratis registreren via de QR-code opgenomen in het programma. Het programma kan u [hier](#) raadplegen.

Voor meer informatie kan u terecht bij Julien Delattre via julien.delattre@ulb.be.

20 januari 2023, Uitnodiging inaugurele rede prof. dr. Dave De ruyscher, Tilburg

De Rector Magnificus van Tilburg University nodigt u uit tot het bijwonen van de academische zitting waarin prof. dr. Dave De ruyscher zijn ambt als Hoogleraar Rechtsgeschiedenis zal aanvaarden met het houden van een openbare rede, getiteld: “De genetwerkte stad in actie: naar een nieuwe rechtsgeschiedenis” op vrijdag 20 januari 2023 om 16.15 uur precies, in de Aula van Tilburg University, Warandelaan 2, 5037 AB Tilburg. U kunt de rede desgewenst ook online volgen via [deze livestream](#).

De rede zal worden uitgesproken in het Nederlands. De tekst van de rede wordt beschikbaar gesteld in het Engels.

Na afloop is er gelegenheid tot feliciteren in de foyer voor de aula.

Wij verzoeken u vriendelijk om [hier](#) voor 13 januari uw aanwezigheid bij de rede aan te geven.

Hoogleraren zijn van harte welkom om (bij voorkeur in eigen toga) in het cortège mee te lopen. Zij worden om uiterlijk 16.00 uur verwacht in toga in de Portrettenzaal.

Ik zie ernaar uit om na afloop van de rede samen het glas te heffen!

Prof. dr. Wim B.H.J. van de Donk
Rector Magnificus

8-10 juni 2023, Conferentie 'Standardisation and Localism in the Legal and Economic world of the Romans', Brussel en Gent

Van 8-10 juni 2023 organiseren Emilia Mataix (Bilbao, Universidad del País Vasco UPV/EHU), Koenraad Verboven (Ghent University), Paul Erdkamp (Brussels, VUB) onder het internationale netwerk 'Structural Determinants of Economic Performance in the Roman World' en het Comité voor Rechtsgeschiedenis (KVAB) de conferentie 'Standardisation and Localism in the Legal and Economic world of the Romans' te Gent en Brussel.

Het gebruik van standaarden in de Romeinse wereld komt tot uiting in de productie van voorwerpen, het gebruik van meeteenheden, de aanleg van infrastructuur, maar ook in de symbolische voorstelling van macht door middel van materiële cultuur, alsmede in het gebruik van standaardcontracten of het reproduceren van juridische formuleringen. Het effectieve gebruik van deze standaarden toont aan dat individuele overtuigingen, culturele normen en formele instellingen op elkaar werden afgestemd om het vertrouwen tussen partijen te versterken. Rome kende een proliferatie van dergelijke abstracte systemen van vertrouwen, bijvoorbeeld door het gebruik van standaardmaten en gewichten, die het leven van mensen diepgaand beïnvloedden, van de meest publieke tot de meest intieme omgeving.

Een van de paradoxen van de Romeinse wereld is echter dat, terwijl standaardvoorwerpen of -praktijken die Romeinse invloeden weerspiegelen zich over verschillende gebieden verspreidden, de uitbreiding daarvan in veel gevallen gepaard ging met de verdere ontwikkeling of assimilatie van buitenlandse praktijken, voorwerpen of concepten, waardoor culturele tradities werden vermengd met elkaar of juist de zelfidentiteit op lokaal niveau werd versterkt. Een belangrijk voorbeeld zijn de gewichten die in verschillende oostelijke mediterrane havens werden gebruikt en waarbij Romeinse keizerlijke eenheden werden omgezet in lokale eenheden.

Deze internationale conferentie zal gewijd zijn aan de studie van de manifestaties van standaardisering en lokalisering in het recht en de economie van de Romeinse wereld, en bijgevolg de impact ervan op diverse fenomenen zoals symbolen, rechtscultuur of handelspraktijken, maar ook op de materiële cultuur, de infrastructuur en de landschappen. Het evenement heeft ook tot doel normen niet alleen te recontextualiseren als echo's van de Romeinse overheersing, maar ook als bewijs van diverse sociaaleconomische praktijken en interculturele ontmoetingen, en hoe deze materieel tot uiting komen als echo van kwesties als integratie, assimilatie, veerkracht of een combinatie van imperialistische en provinciale praktijken.

De conferentie richt zich op zes onderzoeksvragen:

- Wat is keizerlijk en wat lokaal in het gebruik van normen in verschillende contexten? Wat impliceert dat over schaal en integratie in de Romeinse wereld?

- Hoe onderhandelden mensen in het rijk over "Romeinse" normen en hoe integreerden ze die in hun samenleving, economie en cultuur? En omgekeerd?
- Wat zijn de etnische, cultureel-economische, juridische of politieke redenen achter de toekenning van specifieke namen aan verschijnselen of voorwerpen die verband houden met numerieke metrologie of schaal (bv. pecunia van pecus, schaap)? Omgekeerd, wat is het effect van de "identiteit" van een norm op de manier waarop mensen verschijnselen als de rekenmethodiek of de schaal waarnemen?
- Hoe idiosyncratisch of divers konden lokale aanpassingen van normen zijn om door verschillende economische actoren te worden begrepen?
- Hoe nauwkeurig moesten normen in de Romeinse wereld zijn?
- Hoe verhouden Romeinse gestandaardiseerde voorwerpen (bv. amforen of munten) of praktijken (bv. juridische procedures) en hun bijzonderheden zich tot hun beschrijvingen in tekstuele bronnen?

Het programma vindt u [hier](#).

22-26 Augustus 2023, 76th session of the Société Internationale Fernand De Visscher pour l'Histoire des Droits de l'Antiquité (SIHDA)

De 76ste zitting van de Société Internationale Fernand De Visscher pour l'Histoire des Droits de l'Antiquité (SIHDA) wordt gehouden aan de Universiteit van Helsinki! De data daarvoor zijn 22-26 augustus 2023 en de locatie is de rechtenfaculteit in Helsinki.

Het thema van de conferentie is "Materiality and immateriality of ancient law". De call for papers zal eind november worden gepubliceerd. Dan maakt het organisatiecomité ook alle praktische details bekend over de conferentie, over de verplaatsing en het verblijf. Om de deelname van beginnende onderzoekers aan te moedigen, zal er bijzonder tarief zijn voor studenten en jonge onderzoekers.

Tijdens de zitting heeft het uitvoerend comité van de SIHDA de 77e zitting, te houden op 23-28 september 2024, toegekend aan Osaka.

Varia

Inventaris van het archief van de Raad van Brabant

Paul Behets, Joris De Beul, Harald Deceulaer en Martine Slachmuylders en professor Frederik Dhondt presenteren recent de Inventaris van het archief van de Raad van Brabant, procesdossiers van particulieren bewaard door de procureur-generaal, 1452-1794. U kan er meer dan 1000 dossiers vinden, vaak met een breder politieke, sociale of economische betekenis. De inventaris is vrij raadpleegbaar op de website van het Rijksarchief.

Dubbele exemplaren bronuitgaven te verkrijgen bij de Stichting Oud-Vaderlands Recht

Bij de herinventarisatie van het archief van de Stichting Oud-Vaderlands Recht bleek dat er van vele bronuitgaven die de stichting (en voordien de vereniging) hebben gedaan, dubbel exemplaren aanwezig zijn. Vanzelfsprekend is het niet nodig die in het archief van de stichting te bewaren: één exemplaar van elke bronuitgave is voldoende. Ook van de oudste 'Werken' zijn nog exemplaren aanwezig, zoals de eerste uitgave, *Het rechtsboek van Den Briel* uit 1880. Voor een overzicht van alle uitgaven zie de site van de Koninklijke Bibliotheek: <https://webggc.oclc.org/cbs/DB=2.37/SET=3/TTL=21/NXT?FRST=1>

Graag biedt het bestuur van OVR geïnteresseerden de gelegenheid een of meer van die dubbel exemplaren te verwerven. Daarvoor is met het Noord-Hollands Archief (NHA) in Haarlem, waar het archief ligt, de volgende procedure afgesproken:

- Geïnteresseerden dienen ter plaatse de bronuitgaven te bekijken en de gewenste boeken mee te nemen, ze worden niet verstuurd door het NHA

- Men kan zich melden bij Harco Gorter, Harco.Gorter@noord-hollandsarchief.nl, en een afspraak maken voor een bezoek aan de locatie Kleine Houtweg 18, 2012 CH Haarlem, tel. 023-5172700 (dus niet in de Jansstraat)
- De voorraad dubbelen blijft staan tot 1 januari a.s., waarna deze waarschijnlijk aan een antiquariaat zal worden aangeboden

Nadere informatie ook te verkrijgen bij de secretaris van OVR, Paul Brood, p.brood@planet.nl

Nieuwe Rechtshistorische nieuwsbrief van de afdeling Romeins Recht en Rechtsgeschiedenis van de KU Leuven

Met veel plezier melden we de start van een nieuwe rechtshistorische nieuwsbrief van de KU Leuven. De nieuwsbrief zal u informeren over de belangrijkste onderzoeksactiviteiten en andere relevante initiatieven van de afdeling Romeins Recht en Rechtsgeschiedenis. Er zullen vier nieuwsbrieven per jaar uitgezonden worden. Indien u interesse hebt in de activiteiten, en wenst deel te nemen of bij te dragen, aarzel dan niet om contact op te nemen.

Professor Huizinga en de rechtsgeschiedenis

Dat de beroemde hoogleraar geschiedenis Johan Huizinga (1872-1945) – wie kent hem niet van de *Herfsttij der Middeleeuwen?* – iets met rechtsgeschiedenis had, zal velen onbekend zijn. Emeritus hoogleraar Arend Huussen jr. maakt daaraan een einde in de 49ste aflevering van zijn *Cahiers uit het Noorden*.

Via zijn studie naar de vroege bronnen van de Hollandse stedengeschiedenis kwam Huizinga in aanraking met het Haarlemse stadsrecht. Toen was het spreekwoordelijke hek van de dam. In 1911 verscheen in de bronnenreeks van OVR zijn *Rechtsbronnen der stad Haarlem*.

De publicatie van Huussen over Huizinga en de rechtsgeschiedenis is verkrijgbaar voor 10 euro exclusief verzendkosten op boekwinkeltjes.nl via de 'site' Aquilabooks.

De voorgaande nieuwsbrieven kan U vinden op: www.rechtsgeschiedenis.be. Deze boodschap is U toegezonden omdat uw emailadres voorkomt in de lijst van ca. 400 rechtshistorische belangstellenden die bijgehouden wordt door het Instituut voor Rechtsgeschiedenis van de Universiteit Gent. Komt uw naam bij vergissing in deze lijst voor en wilt U geen verdere mails over rechtsgeschiedenis ontvangen, stuur dan een e-mail naar [de redactie](mailto:de.redactie). Uw naam zal dan uit de lijst verwijderd worden. Mogen wij de abonnees van de nieuwsbrief vragen steeds de wijziging van hun emailadres mee te delen.

Wilt U bepaalde vragen, mededelingen of aankondigingen van congressen, boeken e.d. over rechtsgeschiedenis of Romeins recht via deze nieuwsbrief laten verspreiden, mail dan naar: courant@ugent.be.